אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח א"ר ירמיה משום ר"ש בן יוחי ור' יוחנן משום ר"ש המחוזי משום ר' יוחנן המכותי כל העושה [א]איסור לחג באכילה ושתיה מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן שנא' אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח אמר חזקיה א"ר ירמיה משום רשב"י [ב]כל המצות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתן שנאמר [1]עצי שטים עומדים (א)תנ"ה עצי שטים שעומדים דרך גדילתן דבר אחר עומדים שמעמידין את ציפוין דבר אחר עומדים °שמא תאמר אבד סיברם ובטל סיכויין ת"ל עצי שטים עומדים שעומדים לעולם ולעולמי עולמים ואמר חזקיה א"ר ירמיה משום רשב"י °יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה ואילמלי אליעזר בני עמי מיום שנברא העולם ועד עכשיו ואילמלי יותם בן עוזיהו עמנו מיום שנברא העולם עד סופו (ב)ואמר חזקיה א"ר ירמיה משום רשב"י ראיתי בני עלייה והן מועטין אם אלף הן אני ובני מהן אם מאה הם אני ובני מהן אם שנים הן אני ובני הן ומי זוטרי כולי האי והא (ג)אמר רבא (ד)תמני סרי אלפי (ה)דרא הוה דקמיה קודשא בריך הוא שנאמר [2]סביב שמנה עשר אלף ל"ק הא דמסתכלי באספקלריא המאירה הא דלא מסתכלי באספקלריא המאירה ודמסתכלי באספקלריא המאירה מי זוטרי כולי האי והא (ו)אמר אביי לא פחות עלמא מתלתין ושיתא צדיקי דמקבלי אפי שכינה בכל יום שנאמר [3]אשרי כל חוכי לו ל"ו בגימטריא תלתין ושיתא הוו ל"ק (ז)הא דעיילי בבר הא דעיילי בלא בר: בשעת פטירתן מה הן אומרים וכו': והא קא משתתף שם שמים ודבר אחר ותניא (ח)[ג]כל המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם שנאמר [4]בלתי לה' לבדו הכי קאמר ליה אנחנו מודים ולך אנו משבחין ליה אנחנו [א] מודים ולך אנו מקלסין: כמעשהו בחול: אמר רב הונא מ"ט דר' יוחנן בן ברוקה דכתיב (ט)[5]כפות שנים אחת ללולב ואחת למזבח ורבנן אמרי כפת כתיב ר' לוי אומר כתמר (י)מה תמר זה אין לו אלא לב אחד אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים אמר רב יהודה אמר שמואל לולב שבעה וסוכה יום אחד מ"ט לולב דמפסקי (כ)לילות מימים כל יומא מצוה באפיה נפשיה הוא סוכה דלא מפסקי לילות מימים כולהו שבעה כחד יומא אריכא דמו ורבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן סוכה שבעה ולולב יום אחד מאי טעמא סוכה דאורייתא שבעה לולב דרבנן סגי ליה בחד יומא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן [ד]אחד זה ואחד זה שבעה אמר רב יוסף נקוט דרבה בר בר חנה בידך דכולהו אמוראי קיימי כוותיה בסוכה מיתיבי

העושה

אסרו. אגודה של לולב: **בעבותים.** בהדס שהוא עבות של ג' בדין קליעה: **עד קרנות.** הרי הוא לכם כמתן דמים שבקרנות המזבח: **איסור לחג.** אגודה לחג: **באכילה ושתיה.** שקורא לחג עונג במאכל ומשתה. ויש אומרים יום שלאחר החג: **בעבותים.** בהמות עבות ושמנות: **כל המצות.** כגון קרשי המשכן ועמודים ולולב והדס וערבה: **דרך גדילתן.** התחתון למטה והעליון למעלה: **שמעמידין את ציפוין.** הציפוי של זהב קבוע בהן במסמרות של זהב כדכתיב (שמות כו) ואת הקרשים תצפה זהב ולא היה עושה טס ארוך כמדת הקרש שיעמוד מאליו: **אבד סיברם.** משנגנזו אהל מועד בטל לו עולמית: **סכוייס.** תוחלתם ומבטם כדמתרגמינן הבט נא (בראשית טו) איסתכי כען לשמיא: **לפטור.** בזכותי אני סובל כל עונותיהם ופוטרן מן הדין: **יותם בן עוזיהו.** צדיק היה ועניו יותר משאר מלכים וזכה בכיבוד אביו ועליו נאמר בן יכבד אב (מלאכי א) שכל הימים שהיה אביו מצורע והוא היה שופט עם הארץ כדכתיב (מלכים ב טו) ויותם (ל)(בנו) שופט וגו' לא נטל עליו כתר מלכות בחייו וכל דינין שהיה דן אומרן בשם אביו: **ועד סופו.** עד שיכלה העולם: **ראיתי בני עלייה והן מועטין.** רואה אני לפי מעשה הבריות שבני עלייה כת המקבלין פני שכינה מועטים הם: **סביב שמנה עשר אלף.** סיפיה דקרא ה' שמה דאע"ג דבירושלים שלעתיד לבא כתיב קרא דרשינן לי' נמי להכי דמקום שהשכינה שמה סובבין אותו שמנה עשר אלף והם הצדיקים הנתונים לפנים ממלאכי השרת שנא' (במדבר כג) כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל ואומר (ישעיה כג) ליושבים לפני ה' יהיה סחרה ואומר (שם ל) והיו עיניך רואות את מוריך: **אספקלריא.** מחיצה שחוצצת ביניהם לשכינה: **מאירה.** כמראה זו שרואין בה ויש צדיקים שאין מאירה להם כל כך ואין יכולין לראות ממש: **אשרי כל חוכי לו.** המחכים לכת שהוא כמנין לו: **בבר.** ברשות: **דעיילי בלא בר.** בלא רשות מועטים הן ובהנהו קאמר אני ובני מהם: **בשעת פטירתן.** אמתניתין קאי: **יופי לך.** היופי הזה אנו עושין לך שאתה מכפר עלינו: **ליה ולך.** אנו עושין את הכבוד הזה: **ליה אנו מודים.** שהוא אלהינו: **ולך אנו משבחים.** שאתה חביב לפניו לכפר עלינו. מודים לאו לשון הוד אלא לשון תודה שאנו מודים בו ולא כופרים: **ר' לוי אומר כתמר.** טעמא דרבי יוחנן בן ברוקה לאו מקרא נפיק אלא סברא שהוא סימן יפה לקילוסן של ישראל: **אין לו אלא לב אחד.** כעין מוח יש בו כגון בעץ האגוז והגפן ואין לו אלא בעץ האמצעי הזקוף ועולה וגדל למעלה ולא בחריותיו ומכבדותיו: **סוכה שבעה.** לברכה: **ולולב יום אחד.** ואע"פ שניטל כל שבעה זכר למקדש אין מברכין בו אלא יום ראשון שהוא מן התורה: **נקוט דרבה בר בר חנה בידך.** דאמר סוכה שבעה ולא דרב יהודה אמר שמואל דאמר סוכה יום אחד: **דכולהו אמוראי.** משמיה דר' יוחנן קיימי כוותיה בסוכה ושמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן(מ) כן מצאתי ביסודו של רבינו יעקב:

העושה

סביב שמנה עשר אלף. והאי קרא כתיב בסוף יחזקאל (מח) גבי מדתה של ירושלים דלעתיד היקיפה שמנה עשר אלף קנים דנמצאת מדת ריבועה (על) ארבעת אלפים וחמש מאות קנים אורך על ארבעת אלפים וחמש מאות קנים רוחב ומדת הקנה שש אמות ומה שכתוב בספרים תמניסר אלפים פרסי לא גרס פרסי דאטו פרסי מי כתיב בקרא אלא גרסינן תמניסר אלפי (א) דרא קמי הקב"ה והוא היקף הקנה דנמצאת ריבוע ד' אלפים וחמש מאות קנים אורך על ד' אלפים וחמש מאות קנים רוחב דהכי כתיב קרא (יחזקאל מח) ואלה תוצאות העיר מפאת צפון חמש מאות וארבעת אלפים מדה וכתיב (שם) ופאת ימה חמש מאות וארבעת אלפים מדה וכתיב (שם) ופאת נגבה חמש מאות וארבעת אלפים מדה וכתיב (שם) ופאת קדמה חמש מאות וד' אלפים מדה והדר כתיב סביב שמנה עשר אלף ואע"ג דקרא גבי ירושלים כתיב דרשינן מיניה דדרא דקמיה קודשא בריך (ב) הוא דכתיב בסיפיה דקרא ושם העיר מיום ה' שמה: **אחת** ללולב ואחת למזבח. לא יתכן כלל לפרש דרבי יוחנן בן ברוקה לא פליג אלא בשביעי אלא אכולהו נמי פליג דסבר חריות של דקל היו מביאין כל שבעה ולא ערבה כי היכי דאבא שאול דדריש (י) ערבי אחד למקדש דהיינו כל ז' וכן רבנן דנפקא להו מהלכה דהיינו כל ז' ור' יוחנן בן ברוקה דריש להו ערבי כשאר תנאי דלולב הגזול והלכה לית ליה והא דקתני מתניתא ואותו היום לאו דוקא יום אחד ומיהו לר' לוי דמפרש טעמא דר' יוחנן בן ברוקה כתמר ולא מקרא דריש אלא סברא שהוא סימן יפה לקילוסן של ישראל שאין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים (ס) (אי) אפשר דלא הוי אלא יום אחד בין יהיה יום אחד בין יהיה כל שבעה לא היתה ערבה בטלה ותרוייהו היו מרביות של ערבה וחריות של דקל: **אחד** זה ואחד זה שבעה. אין סוכה ולולב שוין לברכה דאלולב אין מברך אלא פעם אחת ביום אבל סוכה כל אימת דנכנס לה כדי שיאכל וישתה ויישן ואפילו עשר פעמים ביום מברך אכל אחת ואחת מידי דהוה אתפילין כל זמן שמניחן והיינו טעמא דסוכה דאי מתרמי ליה סעודתא לא אפשר למיכל חוץ לסוכה אע"פ שכבר אכל בו ביום בסוכה וכן תפילין כל היום מצותן שיהו מונחין בראשו ובזרועו אבל לולב אין עיקר מצותו אלא פ"א ביום כדאמ' (לעיל ד' מג.) מדאגבהיה נפיק ביה:

העושה

עין משפט נר מצוה

כו א ש"ע א"ח סי' תכט סעיף ב בהג"ה:

כז ב מיי' פ"ז מהל' לולב [הלכה ה] והלכה ט סמג עשין מד טוש"ע א"ח סי' תרנא סעיף ב וסעיף ט [רב אלפס לעיל פ"ג דף רנב]:

כח ג מיי' פי"א מהל' שבועות הלכה ב סמג עשין קכג:

כט ד מיי' פ"ו מהל' סוכה ולולב הלכה ו ופ"ז הלכה טו סמג עשין מג מד טוש"ע א"ח סי' תרלט סעיף א וסי' תרנח סעיף א וסי' תרסד סעיף א:

מסורת הש"ס

א) יומא עב., ב) סנהדרין צז., ג) [סנהדרין צז: ע"ש], ד) [בסנהדרין איתא דרא דקמיה קודשא בריך הוא תמני סרי אלפי הוה שנאמר כו' וכ"א בערוך], ה) בס"י איתא הוה דרא, ו) ג"ז שם, ז) [החשובים הנכנסין בלא רשות המלאכים העומדין לפני השכינה מועטין אבל אותם שאין נכנסין עד שימלכו המלאכים בשכינה הרבה הן ויש אומרים הצדיקים העולין בגן עדן בבניהן כלומר שיהא צדיק ובנו כמותו כמו ר' שמעון ובנו מועטין וזה שאמר מועטין בדור הזה. ערוך ערך בר א], ח) סנהדרין סג. [ועי' תוס' שם ד"ה כל], ט) [פי' דס"ל נר"י ב"ב יש אם למקרא עי' תוס' סנהדרין ד. ד"ה כולהו ועי' ביבמות סה: וכבשוה וכו'], י) [מגילה יד.], כ) [ביצה ל:], ל) [נ"ל בן המלך על הבית], מ) [עירובין מז:], נ) לעיל לד., ס) רש"ל מ"ז,

רבינו חננאל

כל המצות אין יוצא בהן אלא דרך גדילתן, העיקר למטה והצמח למעלה. שנ' עצי שיטים עומדים, כלומר, כמו שעומדין בגדילתן. ר' שמעון בן יוחי היה במערה י"ג שנה, ונראה לו בדרך מראות אלהים גודל כבודו. והיה יודע בעצמו שהוא חסיד גדול, והיה אומר יכול אני לפטור [את] העולם, כגון זה האמור בסדום אם אמצא שם כך וכך צדיקים ונשאתי לכל המקום בעבורם, מיום שנבראתי עד עכשיו, כלומר בזכותי יתקיים העולם ולא יֶחֱרַב, ולא ישחית אלהינו העולם בעבורי, ואפי' אם אין שם צדיק [אחר]. ואם יהיה אלעזר בני עמי משנברא העולם ועד עכשיו, כלומר שלא תהא כליה כגון המבול שהיה בכל העולם, כענין שפירשנו למעלה. ואילמלי יותם כו'. ולמה יותם לפי שנתברר לו כי לא קבל מזכיותיו בעולם הזה כלום, שכל צדיקים קבלו בעולם הזה מעין השמור להן לעולם הבא, ור' שמעון ובנו ויותם לא קבלו בעולם הזה, לפיכך היתה להם זכות גדולה משאר הצדיקים. ואמר זה ר' שמעון ראיתי בני עלייה, פי' ראיתי ברוח הקודש כגון ראיית חלום, כי הצדיקים שבדור הזה הראויין לעלות לגן עדן מועטין הן, שהמקום המוכן להם מגיד זה. ואמר אם אלף הן מובטח אני שאני ואלעזר בני מהן, ואם שנים הן אני ובני הן. ואקשינן איני שהצדיקים שבכל דור מופרדין [הן] בפני עצמן, והאמר רבא דרא קמא, פי' שורה של צדיקים הראשונה, דמקמי קב"ה י"ח אלפי פרסי היא, שנאמר סביב שמונה עשר אלף. ופרקינן הללו כולן צדיקים הן, אבל מהן מסתכלין באיספקלריא שאינה מאירה, ומהן מסתכלין באיספקלריא הגדולה המאירה, ואני לא אמרתי מועטין הן אלא [מן] המסתכלין באיספקלריא המאירה, בהן אמרתי. ומקשינן ומי זוטרי כולי האי להיותם שנים, והאמר אביי לא פחית עלמא מל"ו צדיקי בכל דור דמקבלי פני שכינה בכל יום, שנאמר אשרי כל חוכי לו, לו בגימטריא שיתא ותלתין. ופרקינן לא קשיא הא דעיילי בבר הא דלא עיילי בבר. פי' יש מי שאומר עיילי בבר הצדיקים העולין בגן עדן בבניהן, [כלומר] שיהיה הוא צדיק ובנו צדיק כמותו, כגון ר' שמעון ובנו ר' אלעזר זהו שאמ' מועטין הן בדור זה. ויש מי שאומר הצדיקים הנכנסים בישיבה של מעלה בלא בר, כלומר אינן מתעכבין בחוץ עד שימליכו בשכינה, המלאכים הממונים, ותינתן להן רשות ליכנס, לפי שהן חשובין הרבה לפני [ה]שכינה ואין מי יעכב עליהן, אלא מיד הן נכנסין בלא נטילת רשות, ואלו שהן בענין הזה מועטין הן, ושאר הצדיקין אינן כן. והלא אביי ורבא דאחרונים הן לגבי ר' שמעון בן יוחי ואיך מקשין מדבריהם עליו. אלא ללמדך המסורת שהיה בידם, כדברי אביי ורבא, כך היה בידי הראשונים בקבלה כהלכה למשה מסיני ואינן דבריהן [הן], שאלו הדברים וכיוצא בהן, אי אפשר להאמר אלא בקבלה מן הנביאים, ואלו הדברים שקיבלו מרבותיהם היו מגידין. פי' אני והוא הושיעה נא. פי' על השכינה הדברים אמורים, כדכתיב בכל צרתם לו צר. הא דאמרי ליה ולך מזבח, אסור, שנמצא משתף שם שמים למזבח, ותניא כל המשתף שם שמים בדבר אחר נעקר מן העולם שנאמר בלתי לה' לבדו. אלא כך היו אומרים, ליה אנו מודים ולך מזבח אנו משבחים. **מתני'** אותו היום מקיפין למזבח שבע פעמים. אמר רבה זכר ליריחו. **מתני'** כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת כו'. ר' יוחנן בן ברוקה אומר חריות של דקל היו מביאין כו'. מאי טעמא דר' יוחנן בן ברוקה שנאמר כפות תמרים, תרתי, אחת ללולב ואחת למקדש ואין הלכה אלא ערבה למקדש. אמר רב יהודה אמר שמואל לולב שבעה. פיר' צריך לברך עליו כל שבעה, אבל סוכה סגי לה בחד יומא. רבה בר בר חנה אמר סוכה צריכה ברכה כל שבעה, ולולב ביום אחד. ורב דימי ורבין תרוייהו משמא דר' יוחנן, תרוייהו כרבה בר בר חנה קיימי בסוכה.

תורה אור השלם

1. וְעָשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים: שמות כו טו
2. סָבִיב שְׁמֹנָה עָשָׂר אָלֶף וְשֵׁם הָעִיר מִיּוֹם יְיָ שָׁמָּה: יחזקאל מח לה
3. וְלָכֵן יְחַכֶּה יְיָ לַחֲנַנְכֶם וְלָכֵן יָרוּם לְרַחֶמְכֶם כִּי אֱלֹהֵי מִשְׁפָּט יְיָ אַשְׁרֵי כָּל חוֹכֵי לוֹ: ישעיהו ל יח
4. זֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם בִּלְתִּי לַיְיָ לְבַדּוֹ: שמות כב יט
5. וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבֹת וְעַרְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים: ויקרא כג מ

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה סביב וכו' תמניסר אלפי הוה דרא וכו': (ב) בא"ד דקמי קודשא בריך הוא הוא דכתיב:

גליון הש"ס

גמ' שמא תאמר אבד סברם. עירובין כא ע"ב: שם יכול אני לפטור. עיין אבות דר' נתן פט"ז:

הגהות הגר"א

[א] גמ' מודים. נ"ל מברכים:

מוסף רש"י

דרך גדילתן. העליון למעלה והתחתון למטה (יומא עב.). **שמעמידין את ציפוין.** ליפוי הזהב מעמידין על ידי מסמרות. לשון אחר שלא התליעו ולא נפל ליפוין (שם). **שמא תאמר.** משנגנזו, **אבד סברם.** שלא ישובו עוד, **ובטל סיכויין.** מה שאנו סוכין וצופין להן (שם). **אם אלף הן אני ובני מהן.** רשב"י לא הוה ידע אם אלף הם אם מאה הם אם שנים הם (סנהדרין צז:). **סביב שמנה עשר אלף.** בירושלים של מעלה משתעי קרא בסוף יחזקאל (שם). **באספקלריא המאירה.** בחוזק נגהו של הקב"ה אין מסתכלין אלא תלתין ושית, אבל בקלישות הנוגה לצדדין מרחוק מסתכלין כמות הרבה (שם). **הא דעיילי בבר.** שצריכין ליטול רשות כשנכנסין להסתכל באספקלריא המאירה, בהנהו לא פחיתי מתלתין ושית, אבל אותן הנכנסין בלא רשות ברוב לדקס הנהו מספקא לן כמה הוו (שם). **מה תמר זה אין לו אלא לב אחד.** שרף יש לו כמו אילן אבל אין לו בענפיו אלא בגזעו על פני כל גוזהו (מגילה יד.). **דמפסקי לילות מימים.** שאין מצותו בלילה (ביצה ל:).